

УДК 159.9.015:159.923.3+159.942

DOI <https://doi.org/10.32782/psych.studies/2025.4.13>

ОСОБИСТІСНІ ПРЕДИКТОРИ КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ: МЕДІАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ В МОДЕЛІ HEXACO

Стояцька Ганна Михайлівна,

кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри педагогічної та вікової психології
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
<https://orcid.org/0000-0002-6501-6703>

Це дослідження представляє аналіз особистісних рис у прогнозуванні основних стратегій копінг-поведінки молодих людей, що починають свій шлях у правоохоронній сфері. Нашою основною метою було дослідити, чи впливають особистісні риси (HEXACO) на різні адаптивні або неадаптивні стратегії подолання стресу. Дизайн дослідження передбачав низку послідовних регресійних та медіаційних аналізів із рядом змінних за шкалою Bref-Cope, Шкалою дослідження копінг-поведінки у ситуаціях небезпеки та шестивимірною особистісною моделлю HEXACO. Вибірку дослідження склали 128 молодих людей 17–19 років у період після табірних зборів із декількох українських закладів вищої освіти з особливими умовами навчання. Дані були проаналізовані за допомогою JASP 0.95.3 та STATISTICA 13.3. Результати засвідчили, що така особистісна риса, як емоційність, виступає найбільш значущим предиктором у регресійних моделях та безпосередньо підсилює ймовірність використання окремих типів копіngu, зокрема проблемно орієнтованої стратегії, емоційно орієнтованої стратегії, уникаючого копіngu. Виявлено наявність низки непрямих ефектів: така особистісна риса, як сумлінність, продемонструвала значущий від'ємний медіаційний ефект, що вказує на супресію прямого ефекту непрямими впливами (suppression effect). Зв'язок емоційності з різними медіаторами (насамперед із сумлінністю) в окремих моделях створює протилежно спрямовані непрямі ефекти, які частково або повністю нівелюють прямий вплив. Наявність конкурентної медіації акцентує увагу на важливості врахування різних шляхів впливу особистісних рис на копінг-стратегії, а також на потребі аналізувати як прямі, так і опосередковані ефекти в дослідженнях копінг-поведінки.

Ключові слова: копінг-поведінка, HEXACO, емоційність, регресійний аналіз, медіаційний аналіз.

Stoyatska Ganna. Personality predictors of coping strategies: mediation mechanisms in the HEXACO model

This study presents an analysis of personality traits in predicting primary coping strategies among young adults beginning their careers in law enforcement. Our main objective was to examine whether personality traits (HEXACO) influence various adaptive or maladaptive stress coping strategies. The research design involved a series of sequential regression and mediation analyses with multiple variables from the Brief-COPE scale, the Scale for assessing coping behavior in situations of danger, and the six-dimensional HEXACO personality model. The study sample comprised 128 young adults aged 17–19 years during the post-training camp period from several Ukrainian higher education institutions with special training conditions. Data were analyzed using JASP 0.19.5.3 and STATISTICA 13.3. The findings demonstrated that the personality trait of emotionality emerged as the most significant predictor in the regression models and directly enhanced the likelihood of employing specific types of coping—namely, problem-focused coping, emotion-focused coping, and avoidant coping strategies. Several indirect effects were identified: the personality trait of conscientiousness demonstrated a significant negative mediating effect, indicating suppression of the direct effect by indirect influences (suppression effect). The relationship between emotionality and various mediators (primarily conscientiousness) in individual models created oppositely directed indirect effects that partially or completely neutralized the direct effect. The presence of competitive mediation highlights the importance of consider-

ing multiple pathways through which personality traits influence coping strategies, as well as the need to analyze both direct and mediated effects in coping behavior research.

Key words: coping behavior, HEXACO, emotionality, regression analysis, mediation analysis.

Постановка проблеми. Українське суспільство в умовах війни стикається з підвищеним рівнем загроз та значними психоемоційними навантаженнями, що потребує від людини високої психологічної витривалості та вміння максимально ефективно долати труднощі. Особливо ця проблема актуальна під час професійної підготовки курсантів закладів вищої освіти, які навчаються в специфічних умовах, зокрема у правоохоронних установах. Майбутні спеціалісти щоденно стикаються з викликами, що вимагають відповідальності та дій у ризикових ситуаціях. За таких обставин успішність їхньої професійної діяльності значною мірою залежить від розвитку адаптивних копінг-стратегій та зумовлюється рядом особистісних рис.

Серед релевантних досліджень останніх років, зосереджених на пошуках зв'язків між особистісними рисами та копінг-стратегіями, домінують ті, що розглядають конструкт копінг-поведінки в традиціях наукових пошуків Г. Вайланта, Р. Лазаруса, Ч. Карвера. Зокрема, Г. Вайлантом до категорії копінгів віднесено психологічні захисні механізми, які розглядаються як певний пасивний складник вибору поведінки особистості в умовах подолання труднощів [1]. Автор стверджує, що неусвідомлені процеси передусім виконують функцію зниження психологічної напруги, що виникає під впливом стресу, тоді як застосування конкретної копінг-стратегії є свідомим кроком, спрямованим на розв'язання проблемної ситуації, яка спричинила стрес. Таким чином, поєднання свідомих і неусвідомлених процесів у структурі подолання веде до вибору людиною або конструктивних, або деструктивних форм адаптації до навколишніх умов. Творець Brief-COPE Чарльз С. Карвер [2] стверджує, що (не)адаптивність механізмів подолання визначається індивідуальними відмінностями, які, своєю чергою, зумовлені культурними особливостями: «Різні вибірки демонструють різні моделі відносин» [3]. Згідно з баченням Р. Лазаруса та С. Фолкмана, копінг (подолання) – це постійно змінні когнітивні та поведін-

кові зусилля з управління конкретними внутрішніми чи зовнішніми потребами, які оцінюються як виснажливі або такі, що перевищують ресурси людини, зміщуючи фокус від стресу як пасивної події на активний процес, який включає оцінки та стратегії, зокрема проблемно орієнтовані (зміна стресора) та емоційно орієнтовані (регуляція емоцій) підходи [4].

Таким чином, копінг-поведінка особистості проявляється на когнітивному, емоційному й поведінковому рівнях у формі різних стратегій протидії стресогенним факторам або стресовим ситуаціям [5, с. 70]. І ефективність цієї поведінки значною мірою визначається індивідуальними особливостями людини, передусім експресією особистісних рис. Серед останніх публікацій на цю тему варто виділити роботу П. Йонасона, Д. Телбота та колег [6], в якій стверджується, що схильність до різних стратегій подолання сильно залежить від рис особистості. Прикметно, що п'ятифакторна модель та HEXACO визначаються авторами як найбільш релевантні інструменти для дослідження зв'язків і залежностей між особистісними рисами та типами копінг-поведінки. Вочевидь, вони є адекватними і для дослідження поведінкових патернів під час війни. Також варто згадати дослідження В. Гойкович [7] та колективу, які на сербській вибірці провели дослідження прогнозованості впливу різних особистісних рис за HEXACO на різноманітні копінг-стратегії. Відмітною особливістю дослідження стало його проведення під час першої хвилі пандемії COVID-19, і автори підкреслювали його значення в контексті пандемічного дистресу. Дослідники зазначили, що характерні стресові реакції, пов'язані з особистісними рисами, здебільшого визначаються факторами, відповідальними за контроль, проактивність і афективність. Забігаючи наперед, варто зазначити, що окремі результати авторів дослідження досить сильно збіглися з нашими власними результатами. Так, зокрема, у публікації зазначається, що комбінація балів сумлінності розрізняла

адаптивну та неадаптивну стійкість. Однак висока емоційність у поєднанні з інтроверсією та високою сумлінністю породжувала як вразливість, так і дезадаптацію. Також автори зазначають, що відсутність уникнення є найважливішою рисою адаптивної стійкості. Р. Неї та М. Ростамі [8] на прикладі аналізу клінічної вибірки зазначають, що серед пацієнтів найбільш виразними виявились кореляції емоційності, екстраверсії, неефективної стратегії подолання, стратегії емоційного подолання, стратегій переоцінки та пригнічення емоцій. А. Бейкон та Д. Крупіч [9] зазначають, що на їх вибірці сумлінність за HEXACO демонструє більшу схильність до дотримання правил безпеки, але також меншу просоціальну поведінку. Дослідження, засновані на теорії чутливості до підкріплення особистості, вказують на емоційний конфлікт, оскільки люди прагнуть залишатися в безпеці, зберігаючи відчуття нормальності. А. Герхенредер із колегами [10] здійснюють контент-аналіз напівструктурованих інтерв'ю з військовослужбовцями військової поліції. Результати дослідження показують, що копінг уникнення зазвичай стосується тривожних переживань і використовується в різних сценаріях, як у повсякденних обов'язках, так і в ситуаціях високого тиску. Нарешті в окремих дослідженнях долаючи поведінка розглядається як цілісне явище, що охоплює як копінг-стратегії, пов'язані з усвідомленим вибором реакцій на стресову ситуацію, так і механізми психологічного захисту, що відображають неусвідомлювані процеси, інтегровані у загальну систему подолання [11].

Таким чином, дослідження впливу особистісних чинників та профілів особистості на копінг-стратегії є частиною загальної тенденції наукових пошуків у сфері адаптивних і неадаптивних поведінкових реакцій на стрес.

Метою дослідження є послідовна побудова низки регресійних та медіаційних моделей, за результатами аналізу яких буде з'ясовано наявність або відсутність впливу особистісних рис (за моделлю HEXACO) на певні копінг-стратегії у вибірці молодих правоохоронців.

Вибірка та процедура дослідження. Дослідження було проведене у вересні 2025 року. У ньому взяли участь 128

курсантів першого року навчання віком 17–19 років. Усі досліджувані навчаються у закладах з особливими умовами навчання, розташованих у регіонах, що межують з українськими територіями, захопленими ворогом, або тими, на яких точаться бойові дії. Умовою потрапляння до вибірки було проходження за останні 30–40 днів табірному збору – особливого періоду занять зі стройової, фізичної, тактичної, вогневої та загальновійськової підготовки, що передують складанню курсантами присяги на вірність українському народові. Оскільки табірний збір є коротким, стресогенним та інтенсивним періодом адаптації до нових умов навчання і проживання, підвищеного фізичного та психологічного навантаження, дослідження після його завершення мало на меті контрастно продемонструвати домінантні особистісні риси та копінги у генеральній сукупності молоді, що обрала своїм майбутнім служіння державі. Водночас вибірка була сформована і з огляду на те, що у цьому віці досліджувані не завжди демонструють достатньо сформовані механізми саморегуляції. Також це зумовлено прагненням застосувати у дослідженні українську версію шкали WOCQ Р. Лазаруса та С. Фолькман на вибірці молодих людей, що навчаються, адже саме на дослідженні такої цільової аудиторії свого часу створювався оригінальний інструмент психологічної оцінки.

Методи дослідження. Психодіагностичний інструментарій дослідження склали три шкали: особистісний опитувальник HEXACO (K. Lee, M. C. Ashton) [12], Brief-Cope Questionnaire (українська адаптація Т. Яблонської, О. Верник, Г. Гайворонського) [13] та Шкала дослідження копінг-поведінки у ситуаціях небезпеки (Н. В. Родіна, О. Ю. Доценко, А. В. Кернас, Л. П. Перевязко, Л. К. Воронкова – українська версія шкали WOCQ Р. Лазаруса та С. Фолькман) [5]. Основною дослідницькою стратегією стала побудова низки регресійних та медіаційних моделей. Дані було обраховано за допомогою JASP 0.95.3 та STATISTICA 13.3.

Результати дослідження. Як перший результат дослідження ми наводимо у таблиці 1 скорочений варіант описових статистик за багатфакторним опиту-

вальником HEXACO. Ця інформація може знадобитись іншим авторам для подальших досліджень структури та результатів застосування шкали. Привертає увагу факт трохи зниженого медіанного показника за шкалою Емоційності порівняно з референсними значеннями, що наводяться авторами інструменту на основі безперервно триваючого відкритого дослідження. Вочевидь, це може пояснюватись специфікою нашої вибірки.

У процесі аналізу кростабуляційних таблиць було з'ясовано, що в нашій вибірці не існує жодного спостереження, де особи з найвищою експресією будь-якої особистісної риси за моделлю HEXACO демонстрували б як домінуючі такі типи копіngu, як Унікаючий копінг, Прийняття та пасивний песимізм, Неприйняття та дисоціація. Водночас у осіб з найнижчою експресією будь-якої особистісної риси за моделлю HEXACO не виступали як домінуючими такі типи копіngu, як Копінг, сфокусований на емоціях, та Прийняття та активна боротьба.

Результати первинної обробки даних показали, що всі шкали відповідали закону нормального розподілу (виняток склали субшкали «Унікаючий копінг», «Неприйняття і дисоціація», які демонстрували наближеність до закону нормального розподілу). Обираючи параметричну стратегію дослідження, ми прагнули підтвердити гіпотезу про наявність чинникових зв'язків

між особистісними рисами та схильністю до вибору певних копінг-стратегій.

На першому етапі дослідження було створено 8 лінійних регресійних моделей, в яких залежною змінною виступав один із типів копіngu (три для трьох типів копінг-поведінки за опитувальником Bref-Cope (а саме: Копінг, сфокусований на проблемі; Копінг, сфокусований на емоціях; Унікаючий копінг) та п'ять для п'яти типів копінг-поведінки за Шкалою дослідження копінг-поведінки у ситуаціях небезпеки (а саме: Прийняття і пасивний розрахунок на допомогу, Прийняття і пасивний песимізм, Прийняття і пасивний оптимізм, Прийняття і активна боротьба, Неприйняття і дисоціація). Незалежними змінними в усіх 8 моделях виступали особистісні шкали HEXACO. Аналіз здійснювався шляхом покрокового виключення найменш значущих факторів. Такий підхід дозволив з'ясувати, який саме предиктор серед особистісних шкал демонструватиме найбільшу статистичну значущість у кожній моделі.

За результатами створення моделей лінійної регресії вдалося встановити, що стосовно копіngu Неприйняття і дисоціація немає підстав відхилити нульову гіпотезу, оскільки між залежною змінною копіngu та жодним з особистісних предикторів не було зафіксовано лінійного зв'язку ($F = 1.39$, F критичне = 2,18, p -value всіх коефіцієнтів регресії особистісних шкал перевищу-

Таблиця 1

Описові статистики результатів за шістьма «широкими» шкалами HEXACO

	HEXACO Чесність-Скромність (Honesty-Humility)	HEXACO Емоційність (Emotionality)	HEXACO Екстраверсія (eXtraversion)	HEXACO Поступливість- Прийнятність (Agreeableness)	HEXACO Сумлінність (Conscientiousness)	HEXACO Відкритість досвіду (Openness to Experience)
Кількість вибірки	128	128	128	128	128	128
Медіана	3,25	2,792	3,333	3,00	3,417	3,167
Референсні значення медіани*	3,22	3,34	3,50	3,00	3,47	3,31
Середнє значення	3,271	2,661	3,447	3,087	3,434	3,193
Стандартне відхилення	0,445	0,622	0,503	0,397	0,495	0,467

* Значення медіани (Median Score 50th percentile), що наводяться авторами інструменту на основі перманентно триваючого дослідження.

вали 0,05, а довірчі інтервали (CI) включали 0, коефіцієнт детермінації R^2 для моделі склав лише 0,066). Значення коефіцієнтів детермінації регресійних моделей частково пояснюються показниками мультиколінеарності змінних. Результати регресійного аналізу наведено у табл. 2.

Результат регресійного аналізу засвідчив, що в 5 моделях з 8 найпотужнішим предиктором, що впливає на формування різних типів копінг-поведінки, є така особистісна риса, як емоційність. Зокрема, це стосувалось таких стратегій, як Унікаючий копінг (Bref-Cope), Прийняття і пасивний песимізм, Прийняття і пасивний оптимізм, Прийняття і активна боротьба (Шкала дослідження копінг-поведінки у ситуаціях небезпеки). При цьому Емоційність в усіх 7 регресійних моделях була єдиним предиктором, що незмінно залишався значущим упродовж всього покрокового виключення найменш значущих факторів

з моделей. Значення коефіцієнтів регресії, їх p-value і довірчі інтервали для змінної «Емоційність» у семи регресійних моделях наведено у таблиці 3.

Принагідно варто зазначити, що автори шкали HEXACO наводять опис параметру Емоційність: особи з дуже високими балами за шкалою емоційності відчувають страх фізичних небезпек, тривогу у відповідь на життєві стреси, потребу в емоційній підтримці від інших, а також емпатію та сентиментальні прив'язаності до інших. Навпаки, люди з дуже низькими балами за цією шкалою не лякаються ризику фізичної шкоди, майже не відчувають тривоги навіть у стресових ситуаціях, не мають потреби ділитися своїми переживаннями з іншими і відчувають емоційну відстороненість від інших [12].

З метою вивчення оцінки параметрів та впливу незалежної змінної також було побудовано дві моделі нелінійної пар-

Таблиця 2

Результати лінійного регресійного аналізу для 8 субшкал копінг-стратегій за опитувальниками Bref-Cope та Шкала дослідження копінг-поведінки у ситуаціях небезпеки

Залежна змінна (тип копіngu)	F статистика	R2 моделі на першому етапі регресійного аналізу	Найпотужніший предиктор у моделі	R2 моделі на останньому етапі регресійного аналізу	Середня помилка апроксимації
Копінг, сфокусований на проблемі	F емпіричне 5,06 > F критичне 3,07	37,66%	Сумлінність (Conscientiousness)	27,49%	14,899%
Копінг, сфокусований на емоціях	F емпіричне 7,82 > F критичне 3,07	44,87%	Чесність-Скромність (Honesty-Humility)	31,12%	13,990%
Унікаючий копінг	F емпіричне 16,78 > F критичне 3,07	43,30%	Emotionality (Емоційність)	41,17%	13,927%
Прийняття і пасивний розрахунок на допомогу	F емпіричне 10,35 > F критичне 3,07	40,87%	Поступливість-Прийнятність (Agreeableness)	34,20%	1,557%
Прийняття і пасивний песимізм	F емпіричне 10,04 > F критичне 3,07	37,23%	Емоційність (Emotionality)	33,84%	3,133%
Прийняття і пасивний оптимізм	F емпіричне 10,04 > F критичне 3,07	49,01%	Емоційність (Emotionality)	45,08%	2,105%
Прийняття і активна боротьба	F емпіричне 21,92 > F критичне 3,07	52,58%	Емоційність (Emotionality)	45,96%	1,748%
Неприйняття і дисоціація	покрокове виключення найменш значущих факторів не здійснювалось				

**Значення коефіцієнтів регресії, їх p-value і довірчі інтервали
для змінної «Емоційність» у семи регресійних моделях**

Предиктор Емоційність	Стандартизований коефіцієнт регресії	p-value	Довірчі інтервали (CI) нижче 95% вище 95%		min t
Копінг, сфокусований на проблемі	2,36491	0,01341	0,49888	4,23093	2,50824
Копінг, сфокусований на емоціях	3,34057	0,00011	1,69020	4,99095	4,00632
Унікаючий копінг	2,05671	0,00122	0,82678	3,28664	3,30952
Прийняття і пасивний розрахунок на допомогу	1,77165	0,03700	0,10858	3,43472	2,10885
Прийняття і пасивний песимізм	1,38349	0,00476	0,43096	2,33602	2,87456
Прийняття і пасивний оптимізм	-2,90275	0,00000	-4,07332	-1,73217	4,90775
Прийняття і активна боротьба	-5,35779	0,00000	-6,96065	-3,75493	6,61550
Неприйняття і дисоціація	1,49473	0,01975	0,24202	2,74744	2,36149

ної регресії шкали копіngu Прийняття і активна боротьба та незалежної змінної Емоційність. Поліноміальна та гіперболічна несуттєво відрізнялись від результатів лінійної моделі (поліноміальна демонструвала R^2 моделі на 0,025 гірше, ніж лінійна, гіперболічна на 0,004 краще, аніж у лінійної моделі). Було прийнято рішення залишити для роботи результати множинної лінійної регресії.

Другим етапом дослідження стали побудови 7 моделей медіаційного аналізу. Для перевірки гіпотези про опосередкований вплив Емоційності на сім типів копінг-стратегій через інші риси HEXACO було проведено множинний медіаційний аналіз із залученням п'яти медіаторів: «Чесності-Скромності», «Поступливості-Приємності», «Сумлінності», «Відкритості досвіду» та «Екстраверсії». Використовувався метод бутстреп з 1000 реплікацій (розмір вибірки 128). Результати моделей медіаційного аналізу узагальнено виглядають таким чином.

1. Вплив емоційності (HEXACO) на копінг-стратегію «Копінг, сфокусований на проблемі». *Прямий вплив* емоційності на копінг, сфокусований на проблемі, – статистично значущий позитивний ($\beta = 0.367$, $p = 0.003$), що свідчить про те, що особи з вищою емоційністю схильні до використання проблемно орієнтовані стратегії подолання стресу. Аналіз специфічних *непрямих ефектів* виявив, що такий медіатор, як сумлінність, продемонстрував

значущий від'ємний медіаційний ефект ($\beta = -0.191$, $p = 0.012$, 95% CI [-0.37, -0.05]). Цей від'ємний коефіцієнт пояснюється тим, що емоційність негативно пов'язана із сумлінністю ($\beta = -0.63$, $p < 0.001$), яка, своєю чергою, прямо впливає на проблемно орієнтований копінг ($\beta = 0.31$, $p = 0.007$). *Загальний сумарний непрямий ефект* через усі медіатори – значущий від'ємний ($\beta = -0.301$, $p = 0.008$, 95% CI [-0.54, -0.10]), що вказує на конкурентну медіацію (competitive mediation): непрямі ефекти діють у протилежному напрямку до прямого ефекту. Загальний ефект впливу емоційності на копінг – незначущий ($\beta = 0.06$, $p = 0.498$), що вказує на супресію прямого ефекту непрямими впливами (suppression effect). Як ілюстрацію наведемо тут діаграму шляхів даної медіаційної моделі (рис. 1).

2. Вплив емоційності (HEXACO) на копінг-стратегію «Копінг, сфокусований на емоціях». *Прямий вплив* емоційності на копінг, сфокусований на емоціях, – статистично значущий позитивний ($\beta = 0.441$, $p < 0.001$), що прогнозовано свідчить про те, що особи з вищою емоційністю більше схильні використовувати емоційно орієнтовані стратегії подолання стресу. Аналіз специфічних *непрямих ефектів* виявив, що серед усіх медіаторів лише сумлінність продемонструвала значущий медіаційний ефект ($\beta = -0.217$, $p = 0.004$, 95% CI [-0.39, -0.09]). Цей від'ємний коефіцієнт знову таки пояснюється тим, що емоцій-

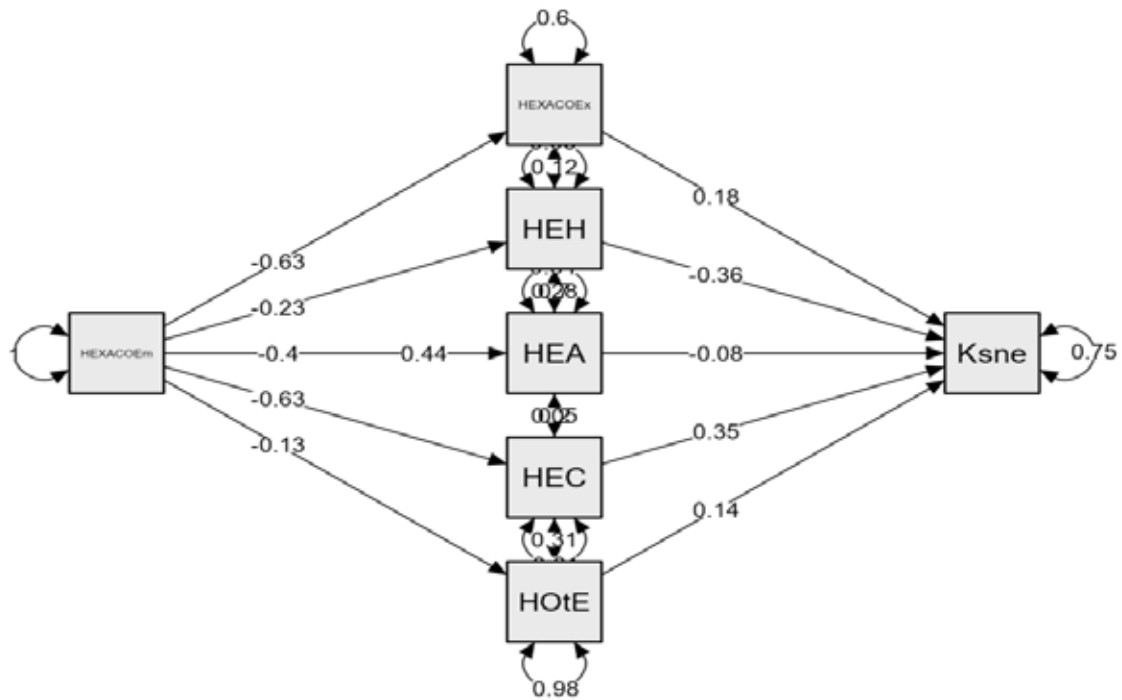

Рис. 1. Діаграма шляхів моделі медіаційного аналізу впливу емоційності (HEXACO) на копінг-стратегію «Копінг, сфокусований на проблемі» (Bref-Cope)

ність негативно пов'язана із сумлінністю ($\beta = -0.63$, $p < 0.001$), яка, своєю чергою, позитивно впливає на емоційно орієнтований копінг ($\beta = 0.347$, $p < 0.001$). Непрямі ефекти через інші медіатори не досягли рівня статистичної значущості (всі $p > 0.05$). Загальний сумарний *непрямий ефект* через усі медіатори є значущим від'ємним ($\beta = -0.231$, $p = 0.047$, 95% CI [-0.44, -0.02]), що вказує на конкурентну медіацію (competitive mediation): непрямі ефекти діють у протилежному напрямку до прямого ефекту. *Загальний ефект* впливу емоційності на копінг – значущий позитивний ($\beta = 0.209$, $p = 0.028$), що є передбачуваним, адже йдеться саме про емоційно сфокусований копінг.

3. Вплив емоційності (HEXACO) на копінг-стратегію «Унікаючий копінг». *Прямий вплив* емоційності на унікаючий копінг – статистично значущий позитивний ($\beta = 0.374$, $p < 0.001$), що свідчить про те, що особи з вищою емоційністю в окремих випадках схильні також використовувати і цей тип копіngu. Аналіз специфічних *непрямих ефектів* не виявив статистично значущих медіаційних впливів. *Загальний сумарний непрямий ефект* через усі медіатори – незначущий ($\beta = 0.067$, $p = 0.437$,

95% CI [-0.098, 0.237]). *Загальний ефект* впливу емоційності на копінг – значущий позитивний ($\beta = 0.441$, $p < 0.001$), що вказує на залежність унікаючої поведінки від характеристичних рис емоційності.

4. Вплив емоційності (HEXACO) на копінг-стратегію «Прийняття і пасивний розрахунок на допомогу». *Прямий ефект* впливу емоційності на копінг-стратегію – на межі статистичної значущості ($\beta = 0.211$, $p = 0.054$), що вказує на тенденцію до позитивного зв'язку. Аналіз *непрямих ефектів* виявив значущу медіацію через сумлінність ($\beta = -0.200$, $p = 0.018$, 95% CI [-0.406, -0.065]). Емоційність негативно пов'язана із сумлінністю ($\beta = -0.625$, $p < .001$), яка, своєю чергою, позитивно пов'язана з копінг-стратегією ($\beta = 0.320$, $p = 0.005$). *Загальний сумарний непрямий ефект* через усі медіатори – незначущий ($\beta = -0.066$, $p = 0.526$, 95% CI [-0.273, 0.134]). *Загальний ефект* впливу емоційності на копінг також незначущий ($\beta = 0.146$, $p = 0.133$).

5. Вплив «Емоційності» (HEXACO) на копінг-стратегію «Прийняття і пасивний песимізм». *Прямий ефект* впливу емоційності на копінг-стратегію – на межі статистичної значущості ($\beta = 0.211$, $p = 0.058$,

95%), що вказує на тенденцію до позитивного зв'язку. Аналіз *непрямих ефектів* статистично значущих медіаційних ефектів не виявив. *Загальний сумарний непрямий ефект* – незначущий ($\beta = -0.062$, $p = 0.519$, 95 % CI [-0.105, 0.286]). *Загальний ефект* впливу емоційності на копінг – значущий позитивний ($\beta = 0.298$, $p < 0.001$).

6. Вплив «Емоційності» (HEXACO) на копінг-стратегію «Прийняття і пасивний оптимізм». *Прямий ефект* впливу емоційності на копінг-стратегію – статистично значущий від'ємний ($\beta = -0.24$, $p = 0.024$, що вказує на зворотній зв'язок двох змінних. Аналіз *непрямих ефектів* статистично значущих медіаційних ефектів не виявив. *Загальний сумарний непрямий ефект* – незначущий ($\beta = -0.178$, $p = 0.078$, 95% CI [-0.394, 0.027]). *Загальний ефект* впливу емоційності на копінг – значущий від'ємний ($\beta = -0.418$, $p < 0.001$).

7. Вплив «Емоційності» (HEXACO) на копінг-стратегію «Прийняття і активна боротьба». *Прямий ефект* впливу емоційності на копінг-стратегію – статистично значущий від'ємний ($\beta = -0.35$, $p = 0.002$), що вказує на зворотній зв'язок двох змінних. Аналіз *непрямих ефектів* статистично значущих медіаційних ефектів не виявив. *Загальний сумарний непрямий ефект* – незначущий від'ємний ($\beta = -0.124$, $p = 0.227$, 95 % CI [-0.315, 0.093]). *Загальний ефект* впливу емоційності на копінг – значущий від'ємний ($\beta = -0.474$, $p < 0.001$).

Аналіз результатів дослідження.

За результатами проведеного медіаційного аналізу варто зазначити, що, хоча емоційність безпосередньо підсилює ймовірність використання окремих типів копінгу, зокрема проблемно орієнтованої стратегії, емоційно орієнтованої стратегії, унікаючого копінгу (позитивний прямий ефект), її зв'язок з медіаторами, насамперед із сумлінністю, створюють протилежно спрямовані непрямі ефекти, які частково або повністю нівелюють цей прямий вплив.

Без медіаційного аналізу в більшості випадків у нашому дослідженні ми констатували б, що сумарний вплив емоційності на різні типи копінгу є статистично незначущим. Водночас за окремими типами копінгу, зокрема стратегії прийняття і пасивного оптимізму, прийняття і активної боротьби, спостерігається знижуючий вплив емоційності на їх використання. Також на нашій вибірці було з'ясовано, що сумлінність виступає позитивним предиктором окремих типів копінг-стратегій. Загалом результати демонструють, що емоційність має складний і неоднорідний вплив на різні типи копінгів, і це підкреслює важливість урахування медіаторів під час дослідження ролі особистісних рис у поведінкових стратегіях подолання стресу.

Висновки. Результати дослідження засвідчили, що емоційність демонструє тенденцію до прямого позитивного впливу на ряд копінг-стратегій, що узгоджується з теоретичними уявленнями про те, що особи з високою емоційністю можуть бути більш схильними до активних форм подолання стресу. З іншого боку, у ряді медіаційних моделей виявлено значущий непрямий ефект протилежного напрямку через сумлінність, що вказує на ефект супресії. Емоційні особи характеризуються нижчою сумлінністю, а низька сумлінність, своєю чергою, пов'язана з меншим використанням конструктивних копінгів. Таким чином, низька сумлінність, характерна для емоційних осіб, зумовлює їх копінг-поведінку.

Ці результати можуть бути особливо релевантними для досліджуваної вибірки молодих людей у стані тривалого стресу. Наявність конкурентної медіації підкреслює важливість урахування множинних шляхів впливу особистісних рис на копінг-стратегії та необхідність аналізу як прямих, так і непрямих ефектів у дослідженнях копінг-поведінки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Vaillant G. E. Adaptive mental mechanisms: Their role in a positive psychology. *American psychologist*. 2000. № 55(1). С. 89–98. DOI: <https://doi.org/10.1037//0003-066x.55.1.89>
2. Carver C. S., Scheier M. F. & Weintraub J. K. COPE inventory. Measurement Instrument Database for the Social Science. 2013. URL: <https://www.midss.org/sites/default/files/cope.pdf>

3. Carver C. S. You want to measure coping but your protocol' too long: Consider the brief cope. *International Journal of Behavioral Medicine*. 1997. № 4(1). С. 92–100. DOI: https://doi.org/10.1207/s15327558ijbm0401_6
4. Lazarus R. S., Folkman S. Stress, appraisal, and coping. New York : Springer, 1984. 445 с.
5. Родіна Н. В., Доценко О. Ю., Кернас А. В., Перевязко Л. П., Ворнікова Л. К. Створення шкали для дослідження копінг-поведінки у ситуаціях небезпеки. *Офтальмологічний журнал*. 2022. № 3 (506). С. 65–73. DOI: <http://doi.org/10.31288/oftalmolzh202236573>
6. Jonason P. K., Talbot D., Cunningham M. L., & Chonody J. Higher-order coping strategies: Who uses them and what outcomes are linked to them. *Personality and Individual Differences*. 2020. № 155, 109755. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.109755>
7. Gojković V., Očovaj S. B., Dostanić J. & Djurić M. P. The First Wave of the COVID-19 Pandemic: HEXACO Profiles Affect Coping Mechanisms and Adaptability of Response. *Psihologija*. 2021. № 54(3). С. 285–305. DOI: <https://doi.org/10.2298/PSI200730001G>
8. Nei R. I. G., Rostami M. Role of honesty-humility, emotionality, extraversion, agreeableness, conscientiousness and openness to experience personality dimensions, emotion regulation and stress coping strategies in predicting the quality of life in migraine peoples. *Journal of Mazandaran University of Medical Sciences*. 2014. № 24(112). С. 67–76.
9. Bacon A. M., Krupić D., Caki N., Corr P. J. J. Emotional and Behavioral Responses to COVID-19: Explanations from Three Key Models of Personality. *European Psychologist*. 2021. № 26(4). С. 334–347. DOI: <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000461>
10. Herchenröder A. J. D., Gorzka R. J., Herzberg P. Y., Brinkmann N. Effects of avoidance in German military police resilience training. *Military Psychology*. 2025. № 37. DOI: <https://doi.org/10.1080/08995605.2025.2525655>
11. Крапива М. Теоретична модель долаючої поведінки цивільного населення в умовах воєнного стану. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Психологія»*. 2025. № 78. С. 19–24. DOI: <https://doi.org/10.26565/2225-7756-2025-78-03>
12. The HEXACO personality inventory – revised. A measure of the six major dimensions of personality. URL: <https://hexaco.org/scaledescriptions>
13. Яблонська Т., Верник О., Гайворонський Г. Українська адаптація опитувальника Brief-COPE. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2023. № 10. С. 66–89. DOI: <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2023-10-4>

REFERENCES:

1. Vaillant, G. E. (2000). Adaptive mental mechanisms: Their role in a positive psychology. *American psychologist*, 55(1), 89–98. <https://doi.org/10.1037//0003-066x.55.1.89> [in English].
2. Carver, C. S., Scheier, M. F., & Weintraub, J. K. (2013). COPE inventory. Measurement Instrument Database for the Social Science. Retrieved from https://www.cmu.edu/dietrich/psychology/pdf/scales/COPE_scale.pdf [in English].
3. Carver, C. S. (1997). You want to measure coping but your protocol' too long: Consider the brief cope. *International Journal of Behavioral Medicine*, 4(1), 92–100. https://doi.org/10.1207/s15327558ijbm0401_6 [in English].
4. Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). Stress, appraisal, and coping. New York: Springer [in English].
5. Rodina, N. V., Dotsenko, O. Iu., Kernas, A. V., Pereviazko, L. P., & Vornikova, L. K. (2022). Stvorennia shkaly dlia doslidzhennia kopinh-povedinky u sytuatsiakh nebezpeky. [Developing a scale for assessing coping behavior in situations of danger]. *Oftalmolohichnyi zhurnal – Journal of Ophthalmology*, 3, 65–73. <http://doi.org/10.31288/oftalmolzh202236573> [in Ukrainian].
6. Jonason, P. K., Talbot, D., Cunningham, M. L., & Chonody, J. (2020). Higher-order coping strategies: Who uses them and what outcomes are linked to them. *Personality and Individual Differences*, 155, 109755. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.109755> [in English].
7. Gojković, V., Očovaj, S. B., Dostanić, J., & Djurić, M. P. (2021). The First Wave of the COVID-19 Pandemic: HEXACO Profiles Affect Coping Mechanisms and Adaptability of Response. *Psihologija*, 54(3), 285–305. <https://doi.org/10.2298/PSI200730001G> [in English].

8. Nei, R. I. G., & Rostami, M. (2014). Role of honesty-humility, emotionality, extraversion, agreeableness, conscientiousness and openness to experience personality dimensions, emotion regulation and stress coping strategies in predicting the quality of life in migraine peoples. *Journal of Mazandaran University of Medical Sciences*, 24(112), 67–76 [in English]
9. Bacon, A. M., Krupić, D., Caki, N., & Corr, P. J. J. (2021). Emotional and Behavioral Responses to COVID-19: Explanations from Three Key Models of Personality. *European Psychologist*, 26(4), 334–347. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000461> [in English].
10. Herchenröder, A. J. D., Gorzka, R. J., Herzberg, P. Y., & Brinkmann, N. (2025). Effects of avoidance in German military police resilience training. *Military Psychology*, 37(3). <https://doi.org/10.1080/08995605.2025.2525655> [in English].
11. Krapyva, M. (2025). Teoretychna model dolaiuchoi povedinky tsyvilnoho naselennia v umovakh voiennoho stanu. [Theoretical Model of Coping Behavior of Civilians in War Conditions]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriya «Psykhologhiia» – Visnyk of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series Psychology*, 78, 19–24. <https://doi.org/10.26565/2225-7756-2025-78-03> [in Ukrainian].
12. The HEXACO personality inventory – revised. A measure of the six major dimensions of personality. Retrieved from <https://hexaco.org/scaledescriptions> [in English].
13. Yablonska, T., Vernyk, O., & Haivoronskyi, H. (2023). Ukrainska adaptatsiia opytuvalnyka Brief-COPE. [Ukrainian Adaptation of the Brief-COPE Questionnaire]. *Insait: psykholohichni vymiry suspilstva – Insight: the psychological dimensions of society*, 10, 66–89. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2023-10-4> [in Ukrainian].

Дата надходження статті: 28.11.2025

Дата прийняття статті: 23.12.2025

Опубліковано: 30.12.2025